

Oponentský posudek rigorózní práce

Název práce:	Diagnostika a způsobilost žáků pro vstup do základní školy
Autorka disertační práce:	Mgr. Jana Palanská
Vedoucí práce:	PaedDr. Zuzana Černá
Oponent práce:	PhDr. Jana Kropáčková, Ph.D.

Autorka v rigorózní práci zpracovává téma diagnostiky školní zralosti a zamýšlí se nad problematikou způsobilosti žáků pro zahájení povinné školní docházky. Tato problematika v posledních dvaceti letech je v odborné i laické veřejnosti stále více diskutována. Po roce 1989 vlivem decentralizace českého školství dochází k prosazování osobnostně orientovaného pojetí výchovy a zdůrazňování individuálního přístupu ve vzdělávání, což klade zvýšené nároky i na diagnostické kompetence učitelů. Autorka zvolila téma, kterému je v posledních dvaceti letech věnována značná pozornost především z důvodu vysokého počtu odkladů školní docházky, což do jisté míry mohlo být pro zpracování rigorózní práce náročné z hlediska zacílení práce a nalezení nového pohledu na tuto problematiku.

O odborném přístupu a pečlivosti autorky svědčí 93 stran fundovaného textu + 15 stran příloh a využití 47 informačních zdrojů. Kvalitu práce mírně snižuje absence odborné zahraniční literatury a dále i nevyužití odborných článků, kde je problematika diagnostiky školní připravenosti aktuálně řešena. Autorka prokázala dovednost pracovat s odbornými zdroji, které má velmi dobře zdokumentované.

Rigorózní práce je tradičně dělena na teoretickou a praktickou část, které jsou relativně vyvážené. Celkově se jedná o přehledně strukturovanou práci, která je po formální i jazykové stránce výborně zpracovaná.

Autorka v teoretické části detailně charakterizuje tělesný a psychický vývoj dítěte předškolního a mladšího školního věku (s. 11 – 20), ve druhé kapitole se věnuje terminologickému vymezení školní zralosti a školní připravenosti, v této kapitole bohužel postrádám objasnění termínu „*způsobilost*“, který autorka použila v samotném názvu rigorózní práce. Ve třetí kapitole autorka analyzuje faktory, které ovlivňují úroveň školní zralosti a připravenosti. Autorka na s. 30 se odkazuje na výsledky staršího výzkumu, kdy autor poukazuje na rozdíly v kvalitě působení rodinného prostředí na rozvoj předpokladů pro práci ve škole. Bohužel chybí porovnání s dalšími výzkumnými šetřeními. V závěru kapitoly autorka uvádí, že o dalších činitelích, ovlivňující školní zralost, se již nebude zmiňovat. V průběhu obhajoby doporučuji, aby autorka objasnila, kteří činitelé ovlivňují školní zralost a kteří činitelé ovlivňují školní připravenost. Ve čtvrté kapitole se autorka věnuje problematice posuzování školní zralosti a školní připravenosti, bohužel v podkapitole 4.1 většinu textu zabírají přímé citace bez hlubší analýzy a komparace. V dalších podkapitolách autorka prezentuje starší testy, které se používají k diagnostice školní zralosti, avšak neuvádí, zda s nimi mohou pracovat učitelé. V páté kapitole se autorka detailně věnuje problematice školní nezralosti a v následující kapitole prezentuje nejčastější příčiny školních odkladů, což doplnila analýzou zápisů dětí do 1. tříd v ČR z pohledu demografie. Závěrečná kapitola teoretické části je věnována popisu screeningové zkoušky školní zralosti. Doporučuji autorce, aby v průběhu obhajoby objasnila, proč zvolila právě tento diagnostický materiál a kde jej získala, neboť zde chybí uvedený zdroj.

V praktické části rigorózní práce si autorka zvolila cíl „*zjistit, do jaké míry je Screeningová zkouška školní zralosti schopna predikovat úspěšnost dítěte ve škole.*“ Autorka svůj výzkum realizuje v dlouhodobém horizontu, kdy vychází z výsledků testů z roku 1981, odkazuje se na výsledky své diplomové práce (kterou bohužel neuvedla v seznamu použité literatury) a průřezově tak zpracovává data v průběhu třiceti let. Je nutno ocenit velikost výzkumného souboru, kdy autorka dohledávala data od cca 800 respondentů. Autorka se soustředila na analýzu některých faktorů ovlivňujících školní zralost, které jsou již v odborné literatuře všeobecně známé (např. rozdíly mezi pohlavím, věkem dětí i sociálním prostředím), avšak autorka tyto výsledky v závěru práce nesrovnává s obdobnými současnými výzkumnými šetřeními. Možná by bylo vhodné si položit otázku, zda i v současnosti jsou rozdíly mezi dětmi, které žijí na vesnici či ve městě a jaký

je v současné době rozdíl mezi těmito prostředími. Jakým způsobem byl test zadáván např. před rokem 1989 a po roce 1989, kdy se změnilo kurikulum předškolního vzdělávání. Autorčiny závěry bohužel většinou zůstaly na úrovni všeobecně známého konstatování, tak jak autorka uvedla v teoretické části, kde se opřela o poznatky z vývojové psychologie. V průběhu obhajoby doporučuji, aby se autorka zamyslela nad aktuálním využitím uvedeného testu.

Autorka prokázala schopnost fundovaně pracovat s odbornými zdroji a nastínila aktuální problémy posuzování školní zralosti a školní připravenosti v České republice. Autorka připravila, samostatně zrealizovala časově náročné výzkumné šetření a zpracovala velké množství dat, čímž prokázala schopnost statisticky vyhodnotit kvantitativní výzkum. Je škoda, že autorka nezařadila k závěru práci diskuzi a nenavrhlala další výzkumné otázky, které by bylo vhodné výzkumně ověřit. **Autorka i přes uvedené výtky splnila požadavky kladené na rigorózní práci, proto ji doporučuji k obhajobě.**

Návrh otázek do diskuze:

1. Objasněte termín způsobilost žáka pro vstup do základní školy.
2. Objasněte, kteří činitelé ovlivňují školní zralost a jaké faktory ovlivňují školní připravenost? Jakou roli sehrává předškolní vzdělávání v přípravě dítěte na vstup do základní školy?
3. Inspirovala jste se nějakým jiným výzkumem při plánování vašeho výzkumného šetření? Proč jste si pro vaše šetření vybrala Screeningovou zkoušku školní zralosti, která byla sestavena pracovníky Okresní pedagogicko-psychologické porady v Ml. Boleslavi v roce 1978?
4. Jaký je váš odborný názor na posuzování školní zralosti a školní připravenosti? Domníváte se, že je důležité zavést testování dětí před zahájením povinné školní docházky? Jak by dle výsledků vašeho výzkumného šetření měla provádět diagnostiku školní připravenosti učitelka mateřské školy a učitelka u zápisu do 1. třídy ZŠ

PhDr. Jana Kropáčková, Ph.D.

V Praze dne 11. 8.2012